स्थानीय राजपत्र

बेसीशहर नगरपालिकाद्धारा प्रकाशित

खण्ड २, संख्या २, मंसिर ४ गते, २०७६ साल

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी बेसीशहर नगर कार्यपालिकाले देहायको निर्देशिका जारी गरेको छ ।

भाग २

जलश्रोतको उपयोग तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६

प्रस्तावना:

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले आफ्नो तह भित्रका बासिन्दालाई स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्थापन मिलाउनु सम्बन्धित नगरपालिकाको काम, कर्तव्य रहेको कुरा उल्लेख गरेको छ । ऐनको उक्त व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्ने गरी बेशीसहर नगरपालिका क्षेत्रभित्र स्वच्छ खानेपानीको पहुँच सबै नगरबासीहरुमा पुऱ्याउने गरी खानेपानीको व्यवस्थापन गर्न खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समितिहरुको स्थापना तथा दर्ता गर्न र जलश्रोतको उचित उपयोगका लागि नियमन गर्न वान्छनीय भएकोले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ११(२) बमोजिम यो कार्यविधि बनाईएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम, बिस्तार र प्रारम्भ :

१) यस कार्यबिधिको नाम **जलश्रोतको उपयोग तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि,२०७६** रहेको छ ।

२) यो कार्यविधि वेसीशहर नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाको बैठकले निर्णय गरेको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२.**<u>परिभाषा</u>**: बिषय वा प्रसगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :

क) कार्यपालिका भन्नाले बेशीसहर नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

ख) नगरपालिका भन्नाले बेशीसहर नगरपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

ग) नगरपालिका प्रमुख भन्नाले बेशीसहर नगरपालिकाको नगरप्रमुखलाई सम्झनुपर्छ ।

घ) वडाध्यक्ष भन्नाले बेशीसहर नगरपालिकाको वडाहरुको वडाध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ ।

ङ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत भन्नाले वेसीशहर नगरपालिकाका प्रशासकीय अधिकृत सम्झनुपर्छ ।

च) समिति भन्नाले विधान अनुसार गठन भएको खानेपानी तथा सरसफाइ, सिंचाई उपभोक्ता समिति सम्झनुपर्छ ।

छ) खानेपानी भन्नाले स्वच्छ पिउनेपानी लाई सम्झनुपर्छ ।

ज) तोकिएको वा तोकिए बमोजिम भन्नाले यस कार्यविधि अर्न्तगत बनेको नियम, निर्देशिकामा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्झनुपर्छ ।

<u>३.जलश्रोत उपयोग (उपभोक्ता) समिति तथा उपयोग गरिने पानीको मुल दर्ता गर्नुपर्ने</u>: (१) व्यक्तिगत वा सामुदायिक प्रयोगका लागि कुनैपनि श्रोतको पानी, खानेपानी तथा सरसफाइ एवं अन्य घरेलु प्रयोग, सिंचाईको लागि प्रयोग गर्नु परेमा प्रयोजन खुलाई उपभोक्ता समिति तथा मुल दर्ता गरेर मात्र उपयोगमा ल्याउनु पर्नेछ । यस कार्यविधि बमोजिम उपभोक्ता समिति तथा मुल दर्ता नगरी कसैले पनि जलश्रोतको उपयोग गर्नु हुदैन ।

४. **<u>जलश्रोत उपयोग (उपभोक्ता) समिति दर्ता विधि</u>** : (१) समिति दर्ता गर्न चाहने इच्छुक व्यक्तिले खानेपानीको मुलबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा लाभ

लिनसक्ने कम्तीमा ५ (पाँच) जना वा सो भन्दा बढी व्यक्तिहरुले समिति सम्बन्धि देहायको विवरण खुलाई समितिको बिधानको एक प्रति र तोकिएको दस्तुर सहित नगरपालिका प्रमुख समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

क) समितिको नाम :

ख) समिति गठनको उद्धेश्य :

ग) समितिका सदस्यहरुको नाम, ठेगाना :

घ) समितिको कार्यालय रहने स्थान :

ङ) समिति सचालनको विधि र प्रक्रिया, खाता सन्चालन :

च) सेवा पुऱ्याएको /पुऱ्याउने टोल,वस्ती र घरधुरी सँख्या तथा जनसँख्या :

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि नगर प्रमुखको आदेशानुसार प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आवश्यक जाँचबुझ गरी प्राविधिकको राय समेत लिई समिति तथा मुल दर्ता गर्न उचित ठानेमा समिति तथा मुल दर्ता गरी प्रमाण -पत्र दिनेछ । यसरी दर्ता गरिने मुल सोही समितिको नाममा दर्ता हुनेछ ।

(३) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले कुनै समिति तथा मुल दर्ता नगर्ने निर्णय गरेमा त्यसको सूचना निवेदकलाई दिनुपर्नेछ र निवेदकले सूचना प्राप्त गरेको मितिले पैतिस दिन भित्र त्यस्तो निर्णय उपर नगर प्रमुख समक्ष उजुर गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको उजुर प्राप्त भएपछि नगरपालिका प्रमुखले आबश्यक जाँचबुझ गरी त्यस्तो समिति तथा मुल दर्ता गर्न मनासिव ठहरिएमा सो समिति तथा मुल दर्ता गर्न प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई आदेश दिन सक्नेछ र त्यस्तो भएपछि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले समिति तथा मुल दर्ता गरिदिनु पर्नेछ ।

(५) यस दफा अर्न्तगत दिईने प्रमाण पत्रको ढाँचा अनुसुची १ बमोजिम हुनेछ । नवीकरण दस्तुर तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) दर्ता भएको समिति तथा मुल प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र नविकरण गर्नु पर्नेछ । दर्ता दस्तुर रु १०००।- (एक हजार) नविकरण दस्तुर बार्षिक रु ५००।- (पाँच सय) तिर्नु पर्नेछ ।

(७) सम्बन्धित उपभोक्ता समितिबाट मुल दर्ताका लागि निवेदन दिएमा निम्न अनुसारको समितिले मुल दर्ता गर्न मिल्ने नमिल्ने सम्बन्धमा स्थलगत अध्ययन गरी स्पष्ट राय सहित प्रतिवेदन दिनुपर्नेछ ।

१) सयोजक - नगरपालिका प्रमुख

२) सदस्य - सम्बन्धित वडाको अध्यक्ष

३) सदस्य - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

४) सदस्य–बन तथा बातावरण समितिको संयोजक

५) सदस्य सचिव– नगरपालिकाले तोकेको नगरपालिकाको इन्जिनियर

५. <u>समिति संगठित मानिने</u>: (१) यस कार्यविधि अर्न्तगत दर्ता भएको समिति अबिछिन्न उत्तराधिकारवाला स्वसासित र सगठित समिति हुनेछ । सो समितिको सबै कामको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।

(२) समितिले ब्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट उजुर गर्न सक्नेछ र सो उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्नेछ ।

(३) समिति गठन गर्दा समावेशी प्रकृया अवलम्वन गरी ९ जना भन्दा बढि नहुने गरी, कम्तिमा १ जना महिला मुख्य पदमा तथा ३३ प्रतिशत महिला सदस्य सुनिश्चित गराइ गर्नु पर्नेछ ।

(४) समितिको खाता संचालन गर्दा बढिमा ३ जना सम्मको नाममा बैक खाता खोलि संचालन गर्नुपर्ने छ ।

६.<u>सँस्थाको सम्पत्ति</u>: (१) समितिको सदस्य वा कर्मचारी लगायत कुनै ब्यक्तिले समितिको विधान बिरुद्ध संस्थाको कुनै सम्पत्ति दुरुपयोग गरेमा, कब्जा गरेमा

वा रोक्का राखेमा नगरपालिकाले त्यस्तो सम्पत्ति दुरुपयोग गर्ने, कब्जा वा रोक्का राख्नेबाट लिई समितिलाई फिर्ता बुझाईदिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सम्पत्ति फिर्ता गर्ने गरी नगरपालिकाले गरेको कारबाहीमा चित्त नबुझने व्यक्तिले सम्बन्धित अदालतमा उजुर गर्न सक्नेछ ।

(३) समितिको सदस्य वा कर्मचारी लगायत कुनै व्यक्तिले समितिको कुनै सम्पत्ति वा लिखत वा प्रतिष्ठा बिरुद्द कुनै अपराध वा विराम गरेमा समिति वा समितिको कुनै सदस्य उपर प्रचलित कानुन बमोजिम नगरपालिकाले कारबाही चलाउन सक्नेछ ।

७.**यस अघि दर्ता भई वा नभई स्थापना भएका समितिले दर्ता गर्ने :** (१) यो कार्यविधि प्रारम्भ हुनु भन्दा अघि तत्काल प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई वा नभई स्थापना भईरहेका समितिले पनि यो कार्यविधि प्रारम्भ भएको मितिले ६ (छ) महिनाभित्र यो कार्यविधि बमोजिम सुचिकृत गराउनु पर्ने छ । सुचिकृत दर्ता हुनको लागि गत आ.व.सम्मको लेखा परिक्षण प्रतिवेदन र साधारण सभाको निर्णय अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

८.**समितिको उद्देश्यहरुमा हेरफेर : (१)** समितिको उद्देश्यहरुमा हेरफेर गर्न आवश्यक देखेमा वा सो समितिलाई कुनै अर्को समितिमा गाभ्न उचित देखेमा सो समितिले तत् प्रस्ताव उपर छलफल गर्न समितीको विधान बमोजिम साधारणसभा बोलाउनु पर्ने छ ।

(२) साधारणसभामा उपस्थित भएका जम्मा सदस्य संख्याको दुई तिहाई सदस्यहरुले प्रस्तावमा समर्थन जनाएमा सो प्रस्ताव साधारणसभाबाट पारित भएको मानिनेछ ।

तर, सो प्रस्ताब लागु गर्न नगरपालिकाको पूर्व स्वीकृत लिनु पर्नेछ ।

९. **समितिको वर्गीकरण:** दर्ता अनुमति प्राप्त गरी नगरपालिका क्षेत्र भित्र सँचालनमा रहेका खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिहरुको व्यवस्थापनबाट खानेपानी उपलब्ध गराउने उपभोक्ता सदस्य सङ्ख्याको आधारमा निम्न अनुसार उपभोक्ता समितिको बर्गीकरण हुनेछ ।

१) १००१ जना वा सो भन्दा बढि उपभोक्ता सदस्य भएको (क बर्ग)

२)५०१ देखि १००० जना उपभोक्ता सदस्य भएको (ख बर्ग)

३)५०० जना सम्म उपभोक्ता सदस्य भएको (ग बर्ग)

१०. तदर्थ समिति गठन गर्न सकिने : यस अघि दर्ता स्वीकृती प्राप्त गरी सन्चालनमा रहेका र नयाँ अनुमति प्राप्त गरी स्थापना हुने उपभोक्ता समितिहरुले तोकिए बमोजिम ६ महिना भित्र साधारण सभा गरी उपभोक्ता समिति गठन प्रकृया पूरा नगरेमा त्यस्ता तदर्थ समिति वा अबधी पूरा भएका उपभोक्ता समितिहरुलाई बिघटन गरी सँचालन नियमित गर्न नगरपालिकाको तर्फबाट सम्बन्धित उपभोक्ता सदस्यहरु मध्येबाट तदर्थ समिति गठन गरी साधारण सभा समेतमा आवश्यक प्रकृया तथा काम कारबाही गरी गराई व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ ।

११.संघ गठन गर्न सकिने : दर्ता स्वीकृति प्राप्त गरी नगरपालिका क्षेत्र भित्र संचालनमा रहेका खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिहरु मध्येबाट एक उपभोक्ता समितिलाई एक सदस्य मानी नगर स्तरीय खानेपानी तथा सरसफाइउपभोक्ता संघ गठन गरी सोही संघको प्रत्यक्ष रेखदेख सहयोग मातहतमा अन्य सम्पूर्ण उपभोक्ता समितिहरुलाई व्यवस्थित रुपमा संञ्चालन गरिने छ ।

१२.हिसाबको विवरण पठाउनुपर्ने: उपभोक्ता समितिले आफ्नो समितिको हिसाबको बिवरण लेखा परिक्षकको प्रतिबेदन सहित प्रत्येक बर्ष नगरपालिकामा पठाउनु पर्नेछ ।

१२. हिसाब जाँच गर्ने : (१) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आवश्यक देखेमा समितिको हिसाव आफूले नियुक्ती गरेको कुनै अधिकृतद्धारा जाँच गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम हिसाब जाँच गराए बापत नगरपालिकाले हिसाब जाँचबाट देखिन आएको समितिको मौज्दाद रकमको सयकडा तीन प्रतिशतमा नबढाई आफूले निर्धारण गरेको असूल गरी लिन सक्नेछ ।

(३)हिसाब जाँच गर्ने अधिकृतले मागेको विवरण तथा कागजातहरु वा प्रश्नको जवाफ दिनु समितिको पदाधिकारी, सदस्य र कर्मचारीको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) हिसाब जाँच गर्ने अधिकृतले नगरपालिकाले तोकिदिएको म्याद भित्र हिसाव प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष पेश गर्नुपर्ने छ र सो को प्रतिवेदनको आधारमा समितिको कुनै सम्पत्ति सो संस्थाको कुनै पदाधिकारी, सदस्यवा कर्मचारीले हिनामिना गरेको, नोक्सान गरेको वा दुरुपयोग गरेको छ भन्ने नगरपालिकालाई लागेमा निजलेत्यस्तो पदाधिकारी, सदस्य वा कर्मचारीबाट सो हानी नोक्सानी असूल गर्न प्रचलित कानुन बमोजिम कारबाही चलाउन सक्नेछ ।

तर, प्रचलित कानुनले सजाय समेत हुने अपराध भएकोमा प्रचलित कानुन बमोजिम मुद्धा चलाउन सक्नेछ ।

१४. <u>निर्देशन दिने :</u> नगरपालिकाले समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

१५. <u>दण्ड सजाय :</u> (१) यस कार्यविधि बमोजिम समिति तथा मुल दर्ता नगरी जलश्रोतको उपयोग गरेमा त्यस्ता व्यक्तिहरुलाई नगरपालिकाले जनही तिन हजार रुपैयाँ सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(२) दफा १२ बमोजिम हिसाबको विवरण नपठाएमा उपभोक्ता समितिलाई नगरपालिकाले जनही रु. ५ हजार रुपैयासम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

तर, कुनै सदस्यले दफा १२ उल्लघंन हुन नदिन सकभर प्रयत्न गरेको थियो भन्ने सन्तोष हुने प्रमाण पेश गर्न सकेमा निजलाई सजाय गरिने छैन ।

(३) दफा (१२) को उपदफा (१) बमोजिम हिसाब जाँच गर्ने सम्बन्धित अधिकृतले मागेको विवरण तथा कागजपत्र वा सोधेको प्रश्नको जवाफ नदिने सम्बन्धित पदाधिकारी, सदस्य वा कर्मचारीलाई नगरपालिकाले पाँच हजार रुपैया सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(४) दफा (८) बमोजिम नगरपालिकाको स्वीकृति नलिई समितिको उद्धेश्यमा हेरफेर गरेमा वा अर्को समिति सित गाभेमा वा समितिले आफ्नो उद्धेश्यको प्रतिकूल हुने काम कारबाही गरेमा वा नगरपालिकाले दिएको निर्देशन पालना नगरेमा प्रमुख प्रकासकीय अधिकृतले त्यस्तो समितीको दर्ता निलम्वन गर्न वा खारेज गर्न सक्नेछ ।

१६.<u>पुनरावेदन :</u> दफा (१२) बमोजिम प्रमुख प्रकासकीय अधिकृतले गरेको अन्तिम निर्णय उपर पैतिस दिन भित्र सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनराबेदन लाग्ने छ ।

१७.<u>समितिको बिघटन वा त्यस्को परिणाम :</u> (१) समितिको बिधान बमोजिम कार्य सन्चालन गर्न नसकी वा अन्य कुनै कारणवश समिति बिघटन भएमा त्यस्तो समितिको सम्पूर्ण जायजेथा नगरपालिकामा सर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बिघटन भएको समितिको दायित्वको हकमा सो समितिको जायजेथाले भ्याए सम्म त्यस्तो दायित्व नगरपालिकाले ब्यहोर्नेछ ।

(३) समितिले आफ्नो बिधान अनुसारको तोकिएको समय अबधि भित्रमा नयाँ कार्यसमिति चयन हुन नसकेमा उक्त कार्यसमिति स्वतः विघटन भएको मानी अर्को कार्यसमिति चयन नभए सम्म समिति संन्चालन नगरपालिकाले गर्नेछ ।

१८. <u>नियम बनाउने अधिकार :</u> यस कार्यविधिको उद्धेश्य कार्यन्वयन गर्न नगरपालिकाले नियम बनाउन सक्नेछ ।

१९.<u>खारेजी र बचाउ :</u> (१) खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति व्यवस्थापन कार्यविधि लागु हुनु पूर्व जलस्रोत ऐन २०४९ अर्न्तगत दर्ता भएका समिति यसै कार्यविधि बमोजिम दर्ता भए सरह मानिनेछ ।

अनुसूची १

(कार्यविधीको दफा ४ संग सम्वन्धित)

जलश्रोत समिति/मूलदर्ता प्रमाण-पत्र

मितिः

दर्ता नंः

श्री ....उपभोक्ता समिति

वेसीशहर नगरपालिका,वडा नं.......................

त्यस संस्थालाई .... स्थानको मुल (जलश्रोत) को उपयोग गर्न पाउने गरी देहायको विवरण खोली बेशीशहर नगरपालिका जलश्रोत उपयोग तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधी २०७६ बमोजिम यो अनुमति पत्रप्रदान गरीएको छ ।

१.संस्था /समितिको नाम :

२.जलश्रोत/मूलको उपयोगको उद्देश्य :

३.जलश्रोत/मूलको नाम किसिम र रहेको स्थान :

४. जलश्रोत उपयोगको परिमाण :

५. जलश्रोत उपयोग गर्ने क्षेत्र , टोल :

६. जलश्रोत उपयोगको तरिका :

७.लाभान्वित घरधूरी सँख्या :

८.अनुमतिपत्र बहाल रहने अवधि :

अनुमति-पत्रदिने अधिकारीको

दस्तखत

नाम

पद

आज्ञाले,
मोहनप्रसाद मरासिनी
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत